

برنام آن که جان را کفرت آموخت

کتاب کار تابستانی اول ابتدایی

زیر نظر و با مقدمه دکتر شاکری (شاگردی)

تیزهوشان

سرشناسه: موسوی، اکرم‌السادات، ۱۳۵۲ -
 عنوان: کتاب کار تابستانی اول ابتدایی
 پدیدآورندگان اکرم‌السادات موسوی؛ زیرنظر و با مقدمه دکتر شاکری (شاگردی)،
 مشخصات نشر: تهران: تیزهوشان، ۱۳۹۲.
 مشخصات ظاهری: ۱۶۰ ص: مصور، جدول، نمودار؛ ۲۲×۲۹ س.م.
 شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۶۲۸۳-۳۴-۰، ۹۰۰۰۰ ریال
 وضعیت فهرست نویسی: فیا
 موضوع: آموزش ابتدایی -- آزمون‌ها و تمرین‌ها، پرسش‌ها و پاسخ‌ها، راهنمای آموزشی
 شاسه افزوده: شاگردی، مهدی، ۱۳۴۰ - مقدمه نویسی، ناظر
 رده بندی نگره: ۱۳۹۲ کی ۷۶۶۴ م/۲۲/۳۰۶۰ LB
 رده بندی دیویی: ۳۷۲/۰۷۶
 شماره کتابشناسی ملی: ۳۰۹۸۸۰۷

www.Tizhoushan.ir

واحد آموزش (میرداماد) ۲۲۲ ۴۴ - ۲۲۲ - ۰۲۱

فکس: ۶۶۹۷۲۸۵۴

تهران - صندوق پستی ۱۶۵۳-۱۴۱۵۵

مرکز پخش تهران: خیابان انقلاب / خیابان کارگر جنوبی / روی پاسبان مهستان / کوچه ی سرود / پلاک ۸ / واحد ۱ تلفن: ۶۶۹۶۰۱۷۵

نام کتاب: کتاب کار تابستانی اول ابتدایی

پدیدآورندگان: اکرم‌السادات موسوی

زیرنظر: دکتر مهدی شاکری (شاگردی)

ناشر: تیزهوشان

واژه‌نگاری و صفحه‌آرایی: زاهدالدین سلیمی

شمارگان: ۳۱۰۰

لیتوگرافی / چاپ / صحافی: زرین نقش / مگا / پرشین

نوبت چاپ: اول ۱۳۹۲ (رحلی) تک رنگ

قیمت: ۱۱۰۰۰ تومان

کلیه حقوق این اثر متعلق به ناشر بوده و هرگونه نسخه برداری و تکثیر از کل یا جزء آن براساس قانون نشر مصوبه‌ی
 مجلس شورای اسلامی پیگرد قانونی دارد.

طلیعه‌ی سخن

تقدیم به اولیای محترم آموزشی و پرورشی و مادران

اگر به شما بگویند، «فرزند شما تیزهوش است» چقدر خوشحال می‌شوید؟ البته شاید خلاف آن، یعنی شنیدن این که شما دارای فرزند بی توان هوشی پائین هستید، سبب نگرانی خاطر شما شود. بسیار اتفاق می‌افتد که علائق و عواطف مادرانه یا پدرانه‌ی ما، بر واقعیت‌های وجودی فرزندان غالب می‌شود و بدون اطلاع از معیارهای لازم، آنان را افرادی خارق‌العاده به حساب می‌آوریم. و برعکس؛ در مواردی عدم انطباق اعمال و رفتار فرزندانمان با بعضی از انتظارات ذهنی ما که معمولاً جنبه‌ی مقایسه‌ای هم دارد، باعث مشکلاتی برای بچه‌ها می‌شود. بدون شک، داشتن اطلاعاتی هرچند کلی درباره‌ی مقوله‌ی هوش و تیزهوشان می‌تواند، بسیاری از سؤال‌ها و نگرانی‌هایمان درباره‌ی فرزندانمان را برطرف کند.

هوش، تیزهوش و فرضیه‌ی هوش چندگانه:

هوش، از واژه‌ها و مفاهیمی است که ارائه‌ی تعریف واحدی برای آن سال‌ها مورد بحث روانشناسان بوده و با توجه به پیچیدگی‌ای ابعاد وجودی انسان، از جنبه‌های مختلفی تعریف شده است. اگرچه ارائه‌ی تعریف واحدی از هوش، سال‌ها به طول انجامید. اما در بیانی ساده و اجمالی می‌توان این چنین بیان داشت که "هوش مجموعه‌ای از توانمندی‌های وجودی هر انسان است که به صورت سازگاری با محیط نمایان می‌شود." ما با هوش به حل مسائل و ارائه‌ی راه‌کارهایی در زندگی و گاهی بروز نوآوری و خلق آثار هنری می‌پردازیم. در سخنوری و ایجاد ارتباطات اجتماعی و همین‌طور برای پاسخ به چراهایی که در ذهن‌مان به دلیل دقت بصری به محیط اطراف رخ می‌دهد، نیز از هوش خود استفاده می‌کنیم. با این تعریف و تفصیل، اصطلاح تیزهوش و نخیه به افرادی اطلاق می‌شود که در توانایی‌های یاد شده، برجستگی بیشتری داشته باشند.

تحقیقاتی که در طی سالیان اخیر درباره‌ی هوش به عمل آمده سبب پدید آمدن نظریات مختلفی شده است؛ از جمله این که زمانی تصور می‌شد، هوش هر فرد کاملاً ارثی است و تأثیرات محیطی در آن نقشی ندارند. اما با گذشت زمان محققان به این نتیجه رسیده‌اند که در میزان بروز توان هوشی هر فرد، علاوه بر ارث، محیط هم بسیار مؤثر است. هرچند میزان نقش هر کدام قابل تأمل است، اما واقعیت این است که نقش محیط (اعم از خانواده/ مدرسه/ محیط اجتماعی)، علاوه بر آن که می‌تواند نقش مؤثری در بروز استعدادها داشته باشد، به همان اندازه نیز می‌تواند به صورت مهارت‌های بالقوه اثرگذار باشید. بدین سبب، لازم است در اظهار نظر توان ذهنی فرزندانمان مراقب باشیم. معیار سنجی آن‌ها را محدود به یک بُعد از هوش مثل هوش ریاضی و منطقی نکنیم. چرا که با فرضیه‌های قابل تأمل امروز و موضوع هوش چندگانه (ریاضی منطقی/ فضایی/ هنری/ جسمی حرکتی/ درون فردی/ اجتماعی و هوش کلامی) چنین برخوردی منطقی نخواهد بود.

تست‌های هوش (I.Q)

بسیاری از اولیا علاقه‌مندند بدانند فرزندشان از نظر هوشی در چه وضعیتی قرار دارد. هرچند بیش از یک‌قرن از ابداع آزمون‌های هوش می‌گذرد، اما اولین آزمون هوش در سال ۱۹۰۵ میلادی در فرانسه منتشر و به نام بینه - سیمون به‌طور رسمی به ثبت رسید. آزمون‌های هوش به مرور زمان تکامل یافته و تغییرات عمده‌ای به‌خصوص در جهت رفع ضعف‌های مربوط به خلاقیت در آن‌ها ایجاد شده است.

امروزه آزمون‌های هوش در مراکز آموزشی کشور ما نیز بسیار متداول شده و اصطلاح بهره‌ی هوشی (I.Q) (Intelligence quotient) برای بیش‌تر اولیا و اهالی آشنا است.

اندازه‌گیری و سنجش هوش با روش‌های مختلفی در کشور ما انجام می‌گیرد، اما باید در نظر داشت که انطباق صحیح آن‌ها با مسائل فرهنگی، اجتماعی و البته میزان مهارت شخص تست‌گیرنده در اعتبار این آزمون‌ها نقش بسیاری دارد.

اصطلاح بهره‌ی هوشی (I.Q)، در واقع حاصل عبارت $\frac{\text{سن عقلی (Mental Age)}}{\text{سن تقویمی (Chronological Age)}} \times 100$ است. در این فرمول عدد ۱۰۰ به‌طور قراردادی برای نشان‌دادن بهره‌ی هوشی در نظر گرفته می‌شود. عدد ۱۰۰ برای کودکی با بهره‌ی هوشی عادی در نظر گرفته شده و بر این اساس، بهره‌ی هوشی کم‌تر از ۱۰۰، به معنای آن است که فرد از گروه سنی خود عقب‌تر و بهره‌ی هوشی بالای ۱۰۰ به معنای بالاتر بودن فرد از نظر هوشی نسبت به گروه سنی خود است. لازم به‌ذکر است، امروزه با توجه به موضوع هوش چندگانه، روانشناسان بر این اعتقادند که هوش انسان، پیچیده‌تر از آن است که بتوان آن را در یک آزمون نود دقیقه‌ای سنجید!

معیارهای تشخیصی تیزهوشان؛

باید توجه داشت که تعداد افراد تیزهوش نسبت به کل جمعیت بشر بسیار اندک است و معمولاً در آمارهای ارائه شده، اختلاف نظرهای زیادی وجود دارد که البته پیچیدگی انسان مهم‌ترین علل این اختلاف نظرهاست. چنانچه در موارد بسیاری استعدادهایی از بعضی افراد بروز کرده که تصور آن هم به ذهن نمی‌رسیده است. دیگر آن‌که در دوره‌های مختلف، معیارهای ارزشی متفاوت بوده و همین امر در تعیین و ارائه‌ی معیارهای تشخیصی اثرگذار بوده است. هم‌چنین، موضوع سعی و تلاش و اثر آن در بروز استعدادهای و توانمندی‌های بشری را نیز نباید از نظر دور داشت. هرچند معیارهای بسیاری برای تعیین تیزهوشی ذکر شده است اما از موارد تشخیصی که در حال حاضر در بین روانشناسان مطرح است شش معیار ذیل جایگاه مهم‌تری را در پی داشته است که عبارتند از:

(۱) بالا بودن هوش عمومی یا توانایی ذهنی عام

(۲) دارا بودن جوهره‌ی مدیریتی

(۳) علائق هنری (به‌صورت خودجوش)

(۴) بالا بودن قدرت روان‌تنی (psychomotor)

(۵) پیشرفته‌ی تحصیلی بودن

(۶) تفکر خلاق بالا

قابل ذکر است که هرکدام از معیارهای فوق قابل بحث و تأمل بوده که در این پیش‌گفتار جای پرداختن به آن نیست.

هوش هیجانی (EIQ) : Emotional Intelligence

در چند دهه‌ی اخیر بررسی‌هایی بر روی افرادی صورت گرفته که با وجود دارا بودن ضریب هوشی (IQ) بالا در کودکی، در بزرگسالی افراد موفق نبوده‌اند و برعکس، افراد موفق بزرگسالی که در کودکی از نظر ضریب هوشی در حد معمولی بوده‌اند. این واقعیت توجه دانشمندان را به‌سوی موضوع مهمی معطوف داشت که «هوش هیجانی» نام گرفت.

وجود هیجانات درونی در انسان، کنترل و عدم کنترل آن‌ها واقعیتی است که تأثیر آن در شکل‌گیری شخصیت، موفقیت یا عدم موفقیت اجتماعی بسیار نقش‌آفرین است. بدین خاطر امروزه به‌عنوان یکی از مهم‌ترین عوامل موفقیت‌های فردی و اجتماعی برای آن اهمیت بسیار زیادی قائل شده‌اند. واقعیت این است که هیجانات با انسان همراه است و دلیلی بر مهار و یا از بین بردن آن نیست، بلکه معقول‌تر «مدیریت» آن‌ها است. بی‌تردید مهار هیجانات باید از درون انسان آن هم به‌وسیله‌ی قدرت «عقل و خرد» صورت گیرد که در این حالت، نقطه‌ی تلاقی عقل و هیجانات، مولد پدیده‌ی هوش هیجانی خواهد شد و این پدیده آنقدر با اهمیت است که امروزه نقش آن را در موفقیت‌های فردی و اجتماعی بسیار بیش‌تر از IQ می‌دانند. در نظر داشته‌باشیم که دوره‌ی کودکی بهترین زمانی است که می‌توان به موضوع هوش هیجانی توجهی خاصی کرد، زیرا این پدیده قابل تقویت و رشد هم هست! بدین علت نقش ما از اوایل در آموزش فرزندان در جهت کنترل هیجانات و بالنتیجه افزایش هوش هیجانی بیمار با اهمیت است.

تیزهوشان و تاریخچه‌ی جهانی آن؛

تیزهوش‌ها همان‌هایی هستند که در طول تاریخ همیشه توجه بسیاری را به خود جلب کرده‌اند. چنانچه کنفوسیوس در چین و افلاطون در یونان به این قشر توجه ویژه‌ای داشته‌اند. افلاطون معتقد بود باید به افراد نخبه فلسفه آموزش داد و مسئولیت‌های حکومتی را به آن‌ها سپرد. هم‌چنین، توجه به افراد نخبه و سرآمد و شروع جداسازی انجام آموزش‌های ویژه به کودکان تیزهوش به بیش از یک قرن پیش باز می‌گردد. چنانچه براساس مستندات تاریخی، اولین مدرسه‌ی تیزهوشان به‌طور رسمی در اوایل قرن بیستم در آمریکا پایه‌گذاری شد و سپس در دیگر کشورها توسعه یافت. جالب آن است بدانید، در همان سال‌ها مطالعات و تحقیقات بسیاری در رابطه با عملکرد و میزان تأثیر این افراد انجام گرفت. از جمله در یک پروژه‌ی تحقیقاتی که بررسی ۱۵۰۰ تیزهوش ۱۰ ساله را چهل‌سال پیگیری کرد، نتایج ارزنده‌ی از اثرات این قشر در پیشرفت علم و صنعت و تکنولوژی در کشور آمریکا به‌جای گذاشت و از آن پس همچنان نوع توجه به آن‌ها بسیار ریزبینانه‌تر شد. لازم است بدانید، عده‌ای پیشرفت آمریکا را تا حد زیادی مرهون تفکر و توجه به همین افراد می‌دانند. در حال حاضر در بیش‌تر کشورهای پیشرفته، بودجه‌ی خاصی را برای تربیت کودکان نخبه در نظر می‌گیرند.

ایران و استعداد‌های درخشان

در کشور ما تاریخ تأسیس استعداد‌های درخشان به قبل از انقلاب اسلامی برمی‌گردد، آن هم محدود به تهران و سپس مشهد و کرمان، اما بعد از انقلاب، در پی توجه بیش‌تر به همت مسئولان وقت، این مراکز تحت نام "سازمان ملی پرورش استعداد‌های درخشان" (سمپاد) به‌طور کمی گسترش یافت، چنانچه علاوه بر مراکز استان‌ها در بعضی از شهرستان‌ها که دارای شرایط لازم بودند، این مراکز تشکیل گردیده است.

در حال حاضر در کشور ما معدل بالا در پایه‌های تحصیلی چهارم ابتدایی و دوم راهنمایی به‌ترتیب جهت حضور در آزمون ورودی مقاطع راهنمایی و دبیرستان پیش‌شرط لازم در نظر گرفته شده است. نکته‌ی قابل تأمل آن‌که شرایط پذیرش ورود به مراکز سمپاد در ایران، معیار پیشرفته‌ی تحصیلی بودن است! که این جای تأمل دارد، چنان‌چه در معیار پیشرفته‌ی تحصیلی، باید در نظر داشته‌باشیم که: هرچند بیش‌تر تیزهوش‌ها، پیشرفته‌ی تحصیلی هستند، اما هر پیشرفته‌ی تحصیلی الزاماً تیزهوش نیست!

هر چند حجم بالای متقاضی و ظرفیت محدود این مراکز را در انتخاب این نوع سنجش نباید از نظر دور داشت. همچنین قابل ذکر است متأسفانه در حال حاضر در کشور ما مقطع ابتدایی مراکز استعداد‌های درخشان وجود ندارد.

نکته‌ی قابل تأمل، ...

از موارد مهمی که امروزه در سیستم‌های نوین آموزشی دنیا در نظر گرفته می‌شود توجه به بُعد "تفکر خلاق" بچه‌هاست. بر این مبنا، سال‌هاست ایجاد آرامش و تنش‌زدایی از بچه‌ها در محیط‌های آموزشی از معیارهای قابل توجه آموزش کودکان سرآمد است. امید است ان‌شاءالله در کشور ما هم این تفکر هر چه بیشتر عملی گردد.

درباره‌ی کتاب حاضر؛

کتاب حاضر که توسط یکی از کارشناسان با تجربه پایه اول ابتدایی گردآوری شده، اثر بسیار ارزشمندی است که حاصل سالها تجربه آن معلم متعهد و آشنا به نیاز دانش‌آموزان می‌باشد که بر اساس تغییرات جدید نظام آموزشی تالیف شده است. چنانچه مشاهده خواهید کرد این مجموعه در ۴ بخش برای چهار ماه خرداد، تیر، مرداد و شهریور به عنوان کتاب کار تابستانی تنظیم شده است. چنانچه هر دانش‌آموز به تنهایی و در صورت نیاز به کمک ولی در منزل می‌تواند به پاسخگویی پرسش‌های آن بپردازد. کمترین فایده استفاده از این کتاب، جبران فاصله مابین دوره آموزشی پایه اول و دوم می‌باشد که سبب جلوگیری از فراموشی مطالب کلاس اول در طی تعطیلات تابستانی و بالا بردن سرعت یادگیری در کلاس دوم خواهد نمود. امید است مجتمع فرهنگی تیزهوشان که به عنوان یک مرکز فرهنگی غیردولتی با هدف شناسایی، جذب و آموزش کودکان و نوجوانان سرآمد و نخبه‌ی ایران پایه‌گذاری شده است، بتواند در واحد انتشارات، پاسخگوی نیاز فرزندان گرانمایه‌ی این مرز و بوم باشد.

شاد و سربلند باشید.

دکتر مهدی شاگردی (دکتر شاکری)

تهران - چاپ اول / اردیبهشت ۱۳۹۲

فهرست مطالب

۸	 فعالیت و خودارزیابی‌های خرداد
۹	 فعالیت‌های هفته اول خرداد
۱۶	 فعالیت‌های هفته دوم خرداد
۲۳	 فعالیت‌های هفته سوم خرداد
۳۰	 فعالیت‌های هفته چهارم خرداد
۳۷	 خودارزیابی فارسی
۴۰	 خودارزیابی ریاضی
۴۴	 فعالیت و خودارزیابی‌های تیر
۴۵	 فعالیت‌های هفته اول تیر
۵۳	 فعالیت‌های هفته دوم تیر
۶۰	 فعالیت‌های هفته سوم تیر
۶۹	 فعالیت‌های هفته چهارم تیر
۷۶	 خودارزیابی فارسی
۷۹	 خودارزیابی ریاضی
۸۲	 فعالیت و خودارزیابی‌های مرداد
۸۳	 فعالیت‌های هفته اول مرداد
۹۰	 فعالیت‌های هفته دوم مرداد
۹۸	 فعالیت‌های هفته سوم مرداد
۱۰۶	 فعالیت‌های هفته چهارم مرداد
۱۱۲	 خودارزیابی فارسی
۱۱۶	 خودارزیابی ریاضی
۱۲۲	 فعالیت و خودارزیابی‌های شهریور
۱۲۳	 فعالیت‌های هفته اول شهریور
۱۳۰	 فعالیت‌های هفته دوم شهریور
۱۳۷	 فعالیت‌های هفته سوم شهریور
۱۴۶	 فعالیت‌های هفته چهارم شهریور
۱۵۳	 خودارزیابی فارسی
۱۵۷	 خودارزیابی ریاضی

((یاد خدا))

می‌دانم:

- در هر کجا باشم خداوند من را می‌بیند.
- کارهایی را باید انجام دهم که خداوند دوست دارد.
- برای دور کردن شیطان در آغاز هر کاری باید بسم الله الرحمن الرحیم بگویم.
- در پایان هر کاری باید الحمد لله بگویم و خدا را شکر کنم.
- دل من با یاد خدا آرامش پیدا می‌کند.

